

Gunnar Grepperud

Professor

Universitetet i Tromsø

Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi (Result)

Ådne Danielsen

Førsteamanuensis

Universitetet i Tromsø

Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi (Result)

Det er for seint å snyte seg når nesa er borte

Nordnorske kommuner står i årene som kommer overfor betydelige kompetanseutfordringer. Det viser blant annet en rapport forskningsinstituttet Norut nylig har publisert (omtalt på side 3 i Nordlys 27.juni). Det handler primært om å opprettholde og utvikle det etablerte næringslivet og offentlige tjenestetilbudet, men også om nyskaping og vekst i sysselsettingen i form av nye virksomhetsetableringer. Som en følge av dette vil konkurransen om den kvalifiserte arbeidskraften øke. Denne *kampen om kompetansen* kan lett føre til at de befolkningsrikeste kommunene ender opp som vinnere. Både på kort og lang sikt vil det føre til en forvitring av grunnlaget for en bærekraftig utvikling av distriktene. For å motvirke utviklingen må distriktskommunene oppgradere sitt arbeid med kompetanse som fokus og innsatsområde. Dette bør bli et prioritert område der det legges langsiktige strategier slik at mangel på lærere, sykepleiere, kvalifiserte fagarbeidere og andre yrkesgrupper kan unngås. Temaet er blitt for viktig til at det kan overlates enkelte innbygger alene.

Et slikt strategisk arbeid innehar to sentrale elementer.

Det første består i å *rekruttere kvalifisert arbeidskraft* utenfra, blant annet arbeid med å få “bygdas egen ungdom” til å vende hjem, gjerne med sin nye familie. Det kan også handle om tilrettelegging for mer stedsuavhengige arbeidsplasser. Vi har liten tro på slike grep som en strategi alene. Til tross for mange og velmente “kom-heim-prosjekt” og innsatser for å markedsføre det gode liv mellom fjord og fjell, har resultatene ikke vært oppsiktsvekkende gode. Grepene her løser ikke de mer grunnleggende årsakene til at mange flytter fra sitt oppvekst- og hjemsted. Det handler om dominerende oppfatninger av hva som regnes som gode og viktige bostedskvaliteter. Det handler også om reelle muligheter, for eksempel muligheten til å ta mer utdanning i den hensikt å videreutvikle sin kompetanse. Her skårer byene bedre enn bygdene. Man flytter fra bygd til by for å styrke sin kompetanse, og når man først har flytta blir man gjerne værende.

Derfor må det gjøres noe med selve mulighetene i distriktskommunene. Det er det den andre strategien innrettes mot. Den handler om å *utvikle og bygge videre* på kvalifikasjoner som allerede finnes i lokalsamfunnet, det være seg gjennom arbeidsplassspesifikke lærings- og utviklingstiltak, gjennom kursvirksomhet, eller mer formaliserte utdanningsløp. For å lykkes

med dette arbeidet må kommuner og regioner erkjenne nødvendigheten av å integrere en tydelig strategisk tenkning om kompetanse i alle sine virksomhetsområder. De må involvere seg i arbeidet med å sikre seg nødvendig kompetanse både på kort og lang sikt. Det handler om å identifisere hva slags krav til og behov for kompetanse som finnes i lokalsamfunn og region. Det handler om å ha blikk for reelle og ønskede utviklingstrekk. Ikke minst må det være vilje til å etablere en bærekraftig finansiell plattform for dette arbeidet. Her bør flere ta ansvar, ikke bare kommunene alene.

Det er dette vi ser ansatser til i flere svenske kommuner som har “tilvekst” som en av sine strategiske ledestjerner. Her inngår voksnes kvalifisering som en sentral forutsetning for å motvirke de negative tendensene som så mange svenske distriktskommuner har opplevd de senere årene.

En forutsetning for å lykkes med denne strategien er at kompetanseutfordringene møtes gjennom formaliserte samarbeids- og utviklingsnettverk der personer fra kommuner (med tilhørende regionråd), næringsliv, fylkeskommuner og utdanningsinstitusjoner inngår. Her er det mye å gå på i vår landsdel. Vi har eksempler på at kommunal kjekling og rivalisering er et “utmerket” hinder for bærekraftige kompetansetiltak. Gode eksempler finnes heldigvis også, som Nord-Troms regionråd sitt samarbeid om Nord-Troms studiesenter. Dette senteret har med utgangspunkt i kartlegginger av regionale kompetansebehov og grunnleggende kjennskap til egen region bidratt til at relevante utdanningstilbud på høyere nivå har blitt utviklet *for*, og tilbudt *i* regionen.

En strategisk tenkning om lokal- og regional kompetanseutvikling byr på betydelige faglige utfordringer som både krever nytenkning og påfølgende slakting av hellige kyr. Det handler om modeller for utdanning, vilkår for læring, om hvordan kvalifisering og daglig arbeid kan kobles sammen. Det betyr blant annet at det må utvikles tilpassede utdanningstilbud som primært kan gis der folk bor. Alle disse forholdene nødvendiggjør et nært samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, kommuner, regionale nivåer og næringslivsaktører. Ikke minst handler det om at det nyfusjonerte Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, utvider og utvikler sin regionale rolle gjennom en omgripende samhandling med sitt primære omland, Finnmark og Troms. Det må bli like gjevt å virke for Storfjord som å bli sitert av kolleger ved Stanford!

I rapporten fra Norut tok man for seg utviklingen fram mot 2030. Tida går som kjent fort. Skal flertallet av nordnorske kommuner komme seg helskinnet gjennom kompetansekonkurransen må arbeidet starte i dag. De som venter til 2025 har tapt. Det er som kjent for seint å snyte seg når nesa er borte!